

การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล
หนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
THE APPLICATION OF BUDDHISM'S FOUR PATHS
OF ACCOMPLISHMENT (IDDHIPADA) TO PERSONNEL'S WORK
PERFORMANCE AT TAMBON NONG PHOK ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
IN NONG PHOK DISTRICT, ROI ET PROVINCE

พระถวิล ยสินธโร (แสงสุด)¹

PHRATHAWIN YASINTHARO (SANGSUD)

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ของบุคลากรที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกันและ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอกอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วนตำบล และประชาคมหมู่บ้าน จำนวน 192 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .34-.88 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุमानหรืออ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า

1) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านนโยบายและการบริหาร และด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ

2) ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน

---

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับตามความสำคัญคือ งานที่ได้รับผิดชอบไม่เป็นความรับผิดชอบโดยตรง ผู้บริหารควรพิจารณาว่างานนั้นมีความจำเป็นต้องดำเนินการต่อหรือควรโอนกลับไปให้ผู้มีหน้าที่โดยตรงรับผิดชอบตามเดิม และการได้ศึกษาวิทยาการใหม่ๆ จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรกำหนดโครงสร้างองค์การให้สอดคล้องกับภารกิจ รวมทั้งกำหนดสายการบังคับบัญชาและมอบหมายงานให้เหมาะสมและชัดเจน และผู้บริหารควรเป็นผู้ที่สนใจและเอาใจใส่ในการทำงาน คอยตรวจดูแลงานทุกขณะ สิ่งใดที่บกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข ไม่ปล่อยให้งานเป็นไปตามยถากรรม

ABSTRACT

The objectives of this thesis were: 1) to study personnel's application of Buddhism's Four Paths of Accomplishment to their work performance at Tambon Nong Phok Administrative Organization in Nong Phok district of Roi Et province, 2) to compare their application of its four paths of accomplishment to their work performance at the preceding organization to variables of their genders, ages and educational levels, and 3) to regulate suggestions for their application of its four paths of accomplishment to work performance at the above organization. The sampling group employed for conducting the research comprised administrative staffs, tambon administrative organization's council members, tambon officials and village community members, number ring 192 individuals. The data collection instrument was five-rating-scale questionnaires, possessing the power of discrimination between .34 and .88 and the reliability for the whole entry at .94. The (descriptive) statistics utilized for data analyses encompassed percentage, mean, standard deviation, and referential ones embraced t-test and F-test (One-way ANOVA).

Outcomes of the research revealed the following findings:

1) Personnel's application of Buddhism's Four Paths of Accomplishment to their work performance at Tambon Nong Phok Administrative Organization in Nong Phok district of Roi Et province was rated 'more' in the overall domain of three aspects. Ranking them in descending orders of means, all these three aspects included those of: 1) colleagues and the superiors, 2) policies and administration and 3) job specification and responsibilities.

2) The comparative results of their application of its Four Paths of Accomplishment at the aforesaid organization indicated that variables of personnel's genders, ages and educational backgrounds showed no significant differences in their application as such.

3) Their suggestions for application of Buddhism's Four Paths of Accomplishment to their work performance here were presented in priorities. First, administrators should consider indirectly assigned jobs whether they were necessary to carry out further or trans-

fer them to a directly assigned person. In addition, the study of modern technologies would make job performance more effectively. Secondly, they should set organizational structures to conform to the tasks, including setting chains of commands and clearly assigning the right job to the suitable person. Finally, they should be interested in and pay attention to the jobs, supervising and facilitating them at every moment. In case mistakes were found, they should be corrected, not leaving them behind unresolved.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการแข่งขันที่รุนแรง ทำให้องค์กรต่างๆ ต้องปรับตัวเพื่อให้องค์กรสามารถอยู่ได้ และให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต ในองค์กรภาคเอกชนได้มีการปรับปรุงการบริหารงาน โดยการรื้อระบบ ในขณะที่องค์กรภาครัฐเองได้มีความพยายามที่จะปฏิรูประบบราชการมาหลายยุคหลายสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเป็นธรรม อีกทั้งปรับปรุงบุคลากรโดยเน้นผลงานและความซื่อสัตย์สุจริต เน้นการบริหารแบบเอกชนมากขึ้น ซึ่งการบริหารแบบราชการได้เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้หน่วยงานราชการไม่สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้เท่าที่ควร (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2543, หน้า 1)

ในส่วนของการบริหารจัดการภาครัฐมีความสำคัญและจำเป็นยิ่ง เห็นตัวอย่างได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น ฉบับปี 2540 ได้มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชน แต่ในทางปฏิบัติกลับปรากฏว่า การอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชนของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ บางส่วนไม่อาจตอบสนองความต้องการของประชาชนและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากแนวทางการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐหรือมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้ เช่น หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ บางส่วนนำแนวทางการบริหารจัดการที่เน้นด้านวัตถุไปประยุกต์ใช้อย่างมาก หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นกลไกสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐขาดคุณธรรมและขาดความพอเพียงในการปฏิบัติราชการหรือในการให้บริการประชาชน เป็นต้น (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2547, หน้า 7)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดเล็ก ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 มีอาณาเขตพื้นที่ 63 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 6,240 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก, 2556, อัดสำเนา) การปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอกที่ผ่านมา นั้น บุคลากรบางคนยังปฏิบัติงานด้วยความมั่งงาย และเห็นแก่ได้ ด้วยวิธีการฉ้อฉล หรือแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตัวและพวกพ้อง แก่งแย่งแข่งขัน ชิงดีชิงเด่นในหน้าที่การงานที่ทำอยู่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อให้บริการสาธารณะ และการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เพราะเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน และจะยังคงมีความสำคัญต่อไปในอนาคต หากเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดจริยธรรมยอมส่งผลเสียต่อประเทศชาติและประชาชน จริยธรรมของข้าราชการเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นเพราะจริยธรรมเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรม หรือการปฏิบัติหน้าที่ ในส่วนของปัญหาของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น อาจแบ่งเป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากระบบราชการ และมาจากตัวข้าราชการ ปัญหาดังกล่าวนี้น่าจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น หากข้าราชการขาดจริยธรรม หรือขาดจิตสำนึกในการเป็นข้าราชการที่ดี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทในการปฏิบัติงานครั้งนี้ จะสามารถช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากรได้เพิ่มมากขึ้น

พระพุทธศาสนามีหลักแห่งการบริหารจัดการอันเป็นหลักคุณธรรม ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมหาศาล อันสามารถที่จะทำงานนั้นบังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจ ที่เรียกว่า อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด วิริยะ คือ ความขยันหมั่นเพียรและอดทนในการทำสิ่งต่างๆ จิตตะ คือ ความตั้งใจที่จะทำงานให้สำเร็จ ไม่ทอดทิ้งงาน วิมังสา คือ การคิดพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลในสิ่งที่ทำอยู่เสมอโดยทำในสิ่งที่เราคิดว่า ทำแล้วได้ผลดีสามารถช่วยได้ อิทธิบาททั้ง 4 ประการนี้เป็นเครื่องมือที่ทำให้บรรลุถึงผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานเชิงพุทธ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอกมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาทในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด และจะได้นำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้บุคลากร มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางศาสนาสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

3. สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกัน มีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน
2. บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน
3. บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านประชากร** ได้แก่ บุคลากร องค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 370 คน

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ได้แก่ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ
- 2) ด้านนโยบายและการบริหาร
- 3) ด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน

3. ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

4. สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ของคณะผู้บริหาร และพนักงาน เจ้าหน้าที่ องค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ บุคลากร องค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 370 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากร องค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 192 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน (Taro Yamanee) (ยุทธ ไภยวรรณ, 2545, หน้า 107)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว F-test (One-way ANOVA)

7. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านนโยบายและการบริหาร และด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ

เมื่อแยกออกเป็นรายด้าน พบว่า มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1) **ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด** คือ ยินดีที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเทและตั้งใจ (ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) ส่วน **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด** คือ ศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงาน (วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณา ไตรตรองกลั่นกรอง)

2) **ด้านนโยบายและการบริหาร** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด** คือ การปรับกระบวนการบริหารโดยใช้เทคโนโลยี ช่วยให้การบริหารการจัดการให้มีประสิทธิภาพ (วิริยะ คือ ความพากเพียรในสิ่งนั้น) ส่วน **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด** คือ การกำหนดภารกิจและการมอบหมายงานให้ปฏิบัติตามนโยบายมีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร (วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณา ไตรตรองกลั่นกรอง)

3) **ด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด** คือ ผู้บังคับบัญชามีการจัดระบบการทำงานให้สอดคล้องกับระเบียบและนโยบายที่กำหนดขึ้นมา เพื่อให้บุคลากรทำงานได้อย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (วิริยะ คือ ความพากเพียรในสิ่งนั้น) ส่วน **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด** คือ ผู้บังคับบัญชาสนใจและเอาใจใส่ ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความสนิทสนมและเป็นกันเอง (วิมังสา คือ ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น)

2. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานที่ 1 บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

สมมติฐานที่ 2 บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

สมมติฐานที่ 3 บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

8. อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย มีผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การทำงานให้มีความสุขต้องทำงานด้วยความเต็มใจและมีความภูมิใจในงานที่ทำ โดยใช้หลักธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เรื่อง อิทธิบาท 4 ที่ว่าด้วย ฉันทะ คือความพอใจในงานที่ทำ วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม จิตตะ คือการมีเวลาทำงานที่จดจ่อมีสมาธิ และวิมังสา คือทำแล้วต้องพิจารณาตรวจสอบใคร่ครวญให้รอบคอบ การมีความคิดเชิงบวกการไม่มีความเครียดหรือความกังวลใจ การมีความจริงใจกับเพื่อนร่วมงาน ความสามัคคี การสร้างสัมพันธ์ที่ดีรวมทั้งการผูกมิตรและการสื่อสารที่ชัดเจน เมื่อสิ่งเหล่านี้ได้รวมกันแล้ว ก็จะทำให้เกิดความสุขในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาเต็ม โสภโณ (สมภักดี)** ได้ทำการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา **ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้**ว่าการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับองค์กร เพราะคนเก่งอาจจะทำงานได้ไม่สำเร็จถ้าเขาไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือทำงานเป็นทีมได้ โดยเฉพาะหากเป็นผู้บริหารแล้ว ศิลปะและทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นก็คือสิ่งสำคัญ หรือหากเมื่อใดที่มีการทำสิ่งใดแล้วมีผู้อื่นทำ

ตามก็คือว่าผู้อื่นให้ ความร่วมมืออีกด้วย ฉะนั้นแล้วในการแบ่งเวลาในการบริหารงานจึงอาศัยดูความสำคัญ ความเร่งด่วนของเนื้องานเป็นลำดับ และให้ความสำคัญลดหลั่นลงไป แต่ต้องทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ดีที่สุดซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ **สุริยะ วิริยะสวัสดิ์** ที่กล่าวถึง องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานขององค์ประกอบทางด้านค่านิยม และพฤติกรรมค่านิยมของบุคคลในองค์การย่อมก่อให้เกิดบรรยากาศในการทำงาน ได้แก่ เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาจะต้องมีวิธีการปฏิบัติตามเหตุผลของบุคคลในการทำงาน ขบวนการดำเนินงานและพฤติกรรมต่าง ๆ การติดต่อประสานงานอย่างเป็นระบบ ความซื่อสัตย์ของบุคคลในองค์การ

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากคือ ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอกบุคลากรมีความยินดี และพอใจในงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ แม้งานที่ทำงานจะมีอุปสรรคต่าง ๆ ก็ไม่ละความพยายาม และมีการวางแผนการปฏิบัติงานไว้อย่างรัดกุม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ชาเลซนิค (Zaleznik)** ได้แบ่งความต้องการซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่จิตใจที่ผู้บริหารจำเป็นต้องจัดสนองตอบแก่ผู้ปฏิบัติงาน ความต้องการภายนอก ได้แก่ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบด้านรายได้และสวัสดิการ ด้านนโยบายและการบริหารและด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

เมื่อจำแนกเป็นรายด้านเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1) **ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้**ว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอกบุคลากรมีความยินดีที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความมุ่งมั่น พุ่มเท และตั้งใจ รวมถึงได้คิดหาวิธีการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดเสมอซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ทินพันธุ์ นาคะตะ** ที่กล่าวถึง วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นพุ่มเท เป็นความมุ่งมั่นพุ่มเททั้งกายและใจ ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นเรื่องนั้น ถ้าหากกระทำก็จะทำงานเชี่ยวชาญจนเป็นผู้รู้ ถ้าหากศึกษาก็จะศึกษาให้รู้จนถึงรากเหง้าของเรื่องราวนั้นๆ ดังนั้น คำว่า “วิริยะ” จึงหมายถึงความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธาของตัวเอง หากเราไม่มีความเพียรแล้วก็จะอู้อ้อได้ว่าเรามีฉันทะหลอกๆ หรือศรัทธาหลอกๆ ทั้งโกหกตัวเองและหลอกผู้อื่น เพื่ออะไรนั้น ผลงานที่เขาทำจะชี้ชัดออกมาเองว่าทำเพื่ออะไร ดังนั้น นักวิจัยท้องถิ่น จึงต้องมีใจที่รักต่อคนท้องถิ่นและรักต่อการทำงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาคนท้องถิ่น อันเป็นศรัทธาสูงสุด หากไม่เป็นเช่นนั้น ก็ได้แต่เพียงศรัทธาปากเปล่าที่ไร้แก่นใจของความมุ่งมั่นและพุ่มเท หากแต่มีศรัทธาอื่นให้ครุ่นคิดและกระทำอยู่

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือยินดีที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความมุ่งมั่น พุ่มเท และตั้งใจ (ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น)**ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้**ว่าบุคลากรมีความยินดีที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความมุ่งมั่น พุ่มเท และตั้งใจ และมุ่งหวังที่จะให้การทำงานประสบผลสำเร็จในเป้าหมายที่กำหนดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **วิเชียร ชาบุตรบุญทร** ที่ให้ความหมายของ ฉันทะ ว่า หมายถึง ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น และปรารถนาที่จะทำให้ดียิ่งขึ้น เรา

ทำงานชนิดใดต้องสร้างความพอใจให้เกิดขึ้นในงานนั้นด้วยการพิจารณาให้เห็นคุณค่าของงานนั้น

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงาน (วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรองกลั่นกรอง) **ที่เป็นชนนือกิปราย** **ได้ว่า**บุคลากรยังขาดการศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **สุชีพ ปุญญานุภาพ** ที่กล่าวว่า วิมังสา คือ การหาวิธีการต่างๆ ในการทำงาน หรือประกอบอาชีพนั้นๆ ให้เกิดความสำเร็จ เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก (ดูวิธีการทำงานและการใช้ชีวิตของชาวพุทธ)จึงนำมากล่าวหลังฉันทะ เราต้องศึกษารายละเอียดต่างๆ ของงาน อะไรบ้างที่จำเป็นต่อความสำเร็จของงาน ต้องวางแผนรวมทั้งหาวิธีการลงทุน การผลิต การขาย การเงิน และต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ หากจำเป็นต้องเข้าฝึกอบรมเป็นเรื่องๆ ไป ต้องมั่นใจก่อนว่ามีความเป็นไปได้จึงลงมือทำด้วยฉันทะ ถ้าทำไปแล้วขาดทุนก็อย่าทำเลย มันจะลำบาก และเป็นบาป ระหว่างงานก็ต้องใช้วิมังสาอย่างต่อเนื่อง ว่าควรปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอย่างไร เช่นเดียวกันหากพบว่าถ้าทำต้องล้มเหลวก็ต้องหยุด หรือแม้แต่ในหน้าที่การงาน ถ้าอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางสังคมไม่ได้ ก็ต้องหยุด วิมังสาคือการใช้สมอง ปัญญา (ซึ่งเป็นหนทางที่แท้ของชาวพุทธ) คิดค้น พิจารณาและตรวจสอบ ต้องใช้ปัญญาอย่างจริงจัง อย่าเพียงแต่บอกว่า ช่างเถอะ..... อะไรก็ได้..... ซึ่งพบมากในหมู่พวกเราคนไทย ต้องคิดใหม่ให้ถูกต้องว่า อะไรก็ได้ไม่ได้อีกแล้ว..... ต้องวิธีการทำงานที่ถูกต้องเท่านั้นถึงจะได้ ซึ่งได้มาโดยวิมังสา อย่างที่กล่าว ธรรมะข้ออื่นเกี่ยวหนุนวิมังสาได้ มีฉันทะในการคิดแบบวิมังสา มีวิริยะที่จะคิดเป็นต้น

2) **ด้านนโยบายและการบริหาร** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก **ที่เป็นชนนือกิปรายได้ว่า**บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอกได้มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทในการปรับกระบวนการบริหารโดยใช้เทคโนโลยี ช่วยในการบริหารการจัดการให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนและนำความคิดเห็นของประชาชนไปประกอบการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และบูรณาการแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **สุริยะ วิริยะสวัสดิ์** ที่กล่าวถึงองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานองค์ประกอบทางด้านคุณสมบัติเฉพาะ ได้แก่ เป้าหมาย หลักปฏิบัติและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ แหล่งวัสดุ เงินทุน หน้าที่ขององค์การ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์การ คุณสมบัติเฉพาะเหล่านี้จะมีผลต่อความรู้สึก และความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลในองค์การนั้น

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ การปรับกระบวนการบริหารโดยใช้เทคโนโลยี ช่วยให้การบริหารการจัดการให้มีประสิทธิภาพ (วิริยะ คือ ความพากเพียรในสิ่งนั้น) **ที่เป็นชนนือกิปรายได้ว่า**การปรับกระบวนการบริหารโดยใช้เทคโนโลยี เป็นนโยบายการบริหารราชการ ที่เน้นการปรับกระบวนการบริหารราชการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน พร้อมกันนี้จะปรับปรุงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการให้สอดคล้อง กับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **สุริยะ วิริยะสวัสดิ์** ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน องค์ประกอบทางด้านคุณสมบัติเฉพาะ ได้แก่ เป้าหมาย หลักปฏิบัติและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ แหล่งวัสดุ เงินทุน หน้าที่ขององค์การ การนำ

เทคโนโลยีมาใช้ในองค์กร คุณสมบัติเฉพาะเหล่านี้จะมีผลต่อความรู้สึก และความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลในองค์กรนั้น

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ การกำหนดภารกิจและการมอบหมายงานให้ปฏิบัติตามนโยบายมีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร (วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรองกลั่นกรอง) **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าการกำหนดภารกิจและการมอบหมายงานให้ปฏิบัติตามนโยบายยังไม่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากรเท่าที่ควรซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพงษ์ เกษมสิน** ที่กล่าวถึง ความพึงพอใจในงานที่ทำ ความก้าวหน้าในการทำงานเกิดขึ้นด้วยความรู้สึกรู้สึกพอใจในงานที่ทำ ถ้ายังงานนั้นเปิดโอกาสให้คนได้ใช้ความชำนาญและความคิดริเริ่มของตนเองมากคนงานจะพอใจในงานที่ตนทำ ดังนั้น จึงอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าผลงานที่ตนทำด้วยใจรักนั้นย่อมดีกว่าผลงานที่ทำงานโดยคนไม่รักงาน เมื่อเราหวังจะได้งานที่มีประสิทธิภาพ งานที่จะมอบหมายให้คนหนึ่งทำนั้น จึงควรเป็นงานที่เขาพอใจเพื่อจะได้ผลผลิตที่ดีมีประสิทธิภาพ อันเป็นวิธีจูงใจที่ดีอีกวิธีหนึ่ง

3) **ด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่ยากหรือไม่บางคนมีพฤติกรรมที่สามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี** แต่บางคนประสบปัญหาในการทำงานร่วมกับบุคคลต่าง ๆ โดยจะเห็นได้จากการไม่ได้รับความช่วยเหลือ หรือร่วมมือใด ๆ รวมทั้งการไม่ได้รับข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการ ดังนั้นความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญและควรฝึกฝนให้มีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **อรรถพ บุญยรัตพันธุ์** ที่กล่าวถึง ความสำคัญของขวัญในการปฏิบัติงานบริหารราชการไทยไว้ดังนี้ 1) ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยราชการที่สังกัด 2) ก่อให้เกิดความสามัคคีในหน่วยราชการ อันสามารถฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหมดได้ 3) ทำให้ข้าราชการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบแห่งระเบียบวินัยและมีกิจกรรมอันดีงามและ 4) ทำให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และภาคภูมิใจในหน่วยราชการที่ตนปฏิบัติอยู่

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บังคับบัญชามีการจัดระบบการทำงานให้สอดคล้องกับระเบียบและนโยบายที่กำหนดขึ้นมา เพื่อให้บุคลากรทำงานได้อย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (วิริยะ คือ ความพากเพียรในสิ่งนั้น) **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าผู้บังคับบัญชาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดมีการจัดระบบการทำงานให้สอดคล้องกับระเบียบและนโยบายที่กำหนดขึ้นมา เพื่อให้บุคลากรทำงานได้อย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประภาเพ็ญสุวรรณ** ได้ให้ข้อคิดว่า “พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ” เป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกายรวมทั้งการปฏิบัติ และพฤติกรรมที่แสดงออก และสังเกตได้ในสภาวะการณ์หนึ่งๆหรืออาจเป็นพฤติกรรมที่ล่าช้าคือบุคคลไม่ได้ปฏิบัติทันทีแต่คาดคะเนว่าอาจจะปฏิบัติในโอกาสต่อไปเป็นพฤติกรรมสุดท้ายที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาต้องอาศัยพฤติกรรมระดับต่างๆ เป็นส่วนประกอบทั้งทางความรู้และทัศนคติสามารถประเมินผลได้ง่ายแต่กระบวนการในการที่จะก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือผู้บังคับบัญชาสนใจและเอาใจ

ใส่ต่อผู้ได้บังคับบัญชา ให้ความสนิทสนมและเป็นกันเอง(วิมังสา คือ ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น) **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า**ผู้บังคับบัญชายังขาดความสนใจและเอาใจใส่ ต่อผู้ได้บังคับบัญชา รวมถึงการให้ความสนิทสนมและเป็นกันเองกับผู้ได้บังคับบัญชาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **สุริยะ วิริยะสวัสดิ์**ที่กล่าวถึงองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดผู้ปฏิบัติงานเกิดความพอใจ คือ คุณภาพของการปกครองบังคับบัญชา ได้แก่ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างหัวหน้างาน และคนงาน รวมไปถึงการเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของคนงาน ซึ่งจะมีผลต่อความพึงพอใจของงาน

2. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดผลการวิจัย พบว่า

1) บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis) **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** บุคลากรทั้งเพศชายและเพศหญิง ต่างมีความรู้ ความสามารถ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีความรู้และเข้าใจในหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ มติ กฎหมาย และนโยบายอย่างถ่องแท้ และมีทักษะ ความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี สามารถแก้ปัญหา ด้วยปฏิภาณ ไหวพริบ เป็นอย่างดี รักและชอบงานที่ทำอย่างเต็มใจจริงใจและทุ่มเทซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาเต็ม โสภโณ (สมภักดี)** ได้ทำการศึกษาศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2) บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis) **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** อายุไม่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทในการปฏิบัติงานทั้งนี้เพราะบุคลากรมีการนำหลักอิทธิบาทมาปรับใช้ในการทำงาน รักงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงานและรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนก็จะทำให้งานที่ทำประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาเต็ม โสภโณ (สมภักดี)** ได้ทำการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า บุคลากรที่มี อายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis) **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ได้มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้การทำงานในสถานที่ทำงานที่มีเพื่อนร่วมงานที่หลากหลาย ทำให้ทุกคนต้องอยู่กับสิ่งที่ตนเองชอบและไม่ชอบ เพื่อให้รู้สึกมีความสุขกับการทำงาน

ควรพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งดีๆ ที่องค์กรให้กับพนักงาน และควรตระหนักถึงคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดการปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างให้เกิดเกียรติและเป็นมิตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาเติม โสภโณ (สมภักดี)** ได้ทำการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วเสนอแนะ โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของงานที่จะมอบหมายให้ชัดเจน ชี้แจงให้เข้าใจตรงกันเป้าหมายและระยะเวลาที่ต้องปฏิบัติให้สำเร็จมอบอำนาจให้เหมาะสมกับหน้าที่และความรับผิดชอบ เมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ ผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องมีอำนาจพอสมควรในการดำเนินการต่าง ๆ ได้ชี้แจงนโยบาย กฎระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้นเข้าใจถ่องแท้พัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายโดยมีการสอนงานให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้มอบและผู้ถูกมอบ เพื่อเป็นการตรวจสอบช่วยเหลือโดยการให้คำแนะนำ ปกป้องหรือให้การปฏิบัติงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและจัดให้มีระบบและวิธีการควบคุมที่เหมาะสม

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยการจงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการยอมรับและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้เป็นผู้มีความสามารถในด้านองค์ความรู้และทักษะในการในการคิดและเสนอเหตุผล ผู้บังคับบัญชาควรให้ความเห็น คำปรึกษา และเสนอแนะในงานที่รับผิดชอบ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในงานที่รับผิดชอบ และเปิดโอกาสยอมรับและฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากคือ ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยให้หัวหน้าพิจารณาว่างานนั้นมีความจำเป็นต้องดำเนินการต่อหรือควรโอนกลับไปให้ผู้มีหน้าที่โดยตรงรับผิดชอบตามเดิม ขณะเดียวกันก็ต้องจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของงานที่ยังคงรับผิดชอบอยู่ให้เป็นระบบ

เมื่อจำแนกเป็นรายด้านเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถนำมาเป็นข้อเสนอแนะได้

ดังนี้

1) **ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยการมอบหมายงานด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี เพื่อจะก่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน และควรคิดหาวิธีการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ยินดีที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความมุ่งมั่น พุ่งเท และตั้งใจ (ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยส่งเสริมให้บุคลากรได้มีความรู้และความเข้าใจในหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ มติ กฎหมาย และ นโยบายอย่างถ่องแท้ และมีทักษะ ความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี สามารถแก้ปัญหา ด้วยมีปฏิภาณไหวพริบ เป็นอย่างดี รักและชอบงานที่ทำอย่างเต็มใจ จริงใจและพุ่งเท

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงาน (วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณา ไตรตรองกลั่นกรอง) ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงาน

2) **ด้านนโยบายและการบริหาร** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ การปรับกระบวนการบริหาร โดยใช้เทคโนโลยี ช่วยให้การบริหารการจัดการให้มีประสิทธิภาพ (วิริยะ คือ ความพากเพียรในสิ่งนั้น) ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยปรับกระบวนการบริหาร โดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยให้การบริหารการจัดการให้มีประสิทธิภาพ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ การกำหนดภารกิจและการมอบหมายงานให้ปฏิบัติตามนโยบายมีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร (วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณา ไตรตรองกลั่นกรอง) ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยกำหนดภารกิจและการมอบหมายงานให้ปฏิบัติตามนโยบายต้องมีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากรแต่ละคน

3) **ด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยการประสานสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้มาติดต่องานเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กล้าและรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำมี น้ำใจ ช่วยเหลือ

และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บังคับบัญชาที่มีการจัดระบบการทำงานให้สอดคล้องกับระเบียบและนโยบายที่กำหนดขึ้นมา เพื่อให้บุคลากรทำงานได้อย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (วิริยะ คือ ความพากเพียรในสิ่งนั้น) ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยผู้บังคับบัญชาควรจัดระบบการทำงานให้สอดคล้องกับระเบียบและนโยบายที่กำหนดขึ้นมา เพื่อให้บุคลากรทำงานได้อย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บังคับบัญชาสนใจและเอาใจใส่ ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความสนิทสนมและเป็นกันเอง (วิมังสา คือ ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น) ดังนั้นผู้บริหารควรรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยผู้บังคับบัญชาควรให้ความสนใจและเอาใจใส่ ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความสนิทสนมและเป็นกันเองแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในด้านนี้ เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุ จุดเด่น จุดด้อย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำผลการวิจัยใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2) ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ที่จะเป็นผลกับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้การปฏิบัติงาน ได้แก่ รายได้ต่อเดือน หรือระยะเวลาการทำงาน เป็นต้น

10. บรรณานุกรม

ณรงค์วิทย์ แสนทอง.การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : เอช อาร์ เซ็นเตอร์, 2547.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. “ความเชื่อ และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย: การปลุกฝังอบรม และคุณภาพชีวิต”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2543.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. พระพุทธศาสนากับสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2529.

ประภาเพ็ญสุวรรณ. การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

พระมหาเต็ม โสภโณ สมภักดี. “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด”. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2553. วิเชียร ชาบุดรบุญทริก

สมพงษ์เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. คุณลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เฟื่องอักษร, 2541.

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. “พฤติกรรมกรทำให้บริการของเจ้าหน้าที่องค์การราชการกับปัจจัยสภาพแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2530.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก. “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (2556-2559)”. ร้อยเอ็ด : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก, 2556, (อัดสำเนา).

อรรมพ บุญยรัตพันธุ์. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2525.

Zaleznik. **Democracy : Theory and practice**. California : Wadsworth Publishing, 1958.

11. คำขอบคุณ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ เกียรติเจริญ และดร.สุวัฒน์ จิตต์จันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขออนุโมทนาขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ขอขอบพระคุณ พระอุดมเกียรติ วิสุทธาจาโร (ทองปิ่น) ขออนุโมทนาขอบคุณ นายอาทิตย์ แสงแฉวง และนายสุริยา ชินคำ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบรวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ ขออนุโมทนาขอบคุณ รองศาสตราจารย์ (พิเศษ)ดร.สุกิจ ชัยมุสิก รองศาสตราจารย์ศรัชัย ท้าวมิตร และรองศาสตราจารย์อุดม พิริยสิงห์ ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไข รูปแบบ และให้ข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ขออนุโมทนาขอบคุณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล บุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการค้นคว้าวิจัยจนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ คุณประโยชน์อันพึงมีแก่การศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในส่วนของการศึกษาค้นคว้านี้แก่บิดา มารดา และบุพการีชน ผู้มีพระคุณทั้งมวล อุปัชฌาย์ ครู-อาจารย์ผู้เคยอบรมสั่งสอนแก่ผู้วิจัยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ขอท่านทั้งหลายจงมีความสุข ความเจริญยิ่งในคุณงามความดีด้วยเทอญ